

1626 utáni években kerülhetett sor. A félkör alaprajzú tornyokkal jellemezhető kiépítés ezt mindenképpen megelőzi. Az alapozás mellől előkerült leletanyag alapján e korábbi kiépítést legvalószínűbben a 16–17. század fordulójára tehetjük. A kis rondella közötti, egyes falszakasz mögött kőépület sarka valamint egy, a falhoz épített kőfal indulása (belső támpillér?) került elő. Az É-i torony felé eső részen a fal belső oldalán vakolatot és meszelésnyomokat lehetett megfigyelni, melyeket É-ről agyagba rakott kőfal zár le. Feltehetően a várfal belső oldalához tapasztott kisebb épület maradványa került elő. A várfal az északi torony mellett az alapozás tejeténél mélyebben pusztult le, másutt a fölmenő fal néhány kőszára megmaradt. 16–17. századi leletanyagként edénytöredékek, kályhaszemek kerültek elő.

Konzulens: Majcher Tamás.

TOMKA GÁBOR

205. Nőtincs határa

(Nógrád megye) A

2002 szeptemberében szennyvízberuházást megelőző terepbejárást végeztünk a falu környékén.

A Lókos-patakba folyó kis erecske É-i oldalán húzódó alacsony dombháton a Felsőpetényre vezető út által kettévágva fekszik az egyik lelőhely. A felszínt az erózió igen erősen lekoptatta. Az út mindkét oldalán gyér számban gyűjtöttünk leleteket, melyek avar koriak. A lelőhely kb. 200 m hosszú és 80 m széles.

A szennyvíztelep helyén, a Lókos-patak kanyarjánál, a petényi út által kettévágva található egy másik lelőhely. Ezt délről és keletről a Lókos-patak, északról egy erecske határolja. Hossza 200, szélessége 100 m, felszíne erősen lekoptott.

BÁCSMEGI GÁBOR

206. Nyékládháza, Pap telke

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U

2002 szeptemberében az M30-as autópályát építéséhez kapcsolódó régészeti felügyelet ellátása során a Mályi és Nyékládháza községek közötti bánya területén figyeltünk fel egy elmosódó paticsfoltra és néhány cseréptöredékre.

Mivel a lelőhely relatíve kis részre terjedt ki a bánya DNy-i peremén, ezért ezen a részen lehetőséget kaptunk egy gyors leletmentésre. Az őskori település egy É-D-i irányú, a bányától a Mályi-tó melletti üdülőttelephez vezető dűlőút K-i oldalán helyezkedik el. Szerencsénkre – és ezt terepbejárási megfigyeléseink is igazolták – a lelőhelynek csak egy igazán csekély része nyúlt át a bánya által művelés alá vett területre. A dűlőút másik oldalán regisztráltuk a nagy kiterjedésű újkőkori települést, ahol 2002. szeptember 14. és 20. között leletmentő feltárást folytattunk.

A nagyjából 20×20 m-es felületen egy szabálytalan foltban paticsomladék rajzolódott ki. Feltárása során az

omladékból nagy mennyiségben kerültek napvilágra a Tiszadob-csoport jellegzetes fazekas termékei, házi-és finomkerámia egyaránt. A bontás végén, a paticsfolt eltávolítása után egy kb. 7×4 m-es, sekély, szabálytalan alakú és mélységű gödör rajzolódott ki, mely gazdag újkőkori leletanyaggal szolgált.

A leletmentés csak a művelés alá vett bánya területére korlátozódott, a dűlőút túloldalán elterülő települést jelenleg nem veszélyezteteti földmunka.

Koós JUDIT

207. Nyírbátor, Báthori-rezidencia

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Kk

2002. augusztus 9. és szeptember 1. között folytatódott a nyírbátori Báthori-rezidencia tervezett műemléki helyreállítását megelőző régészeti feltárás. Ebben az évben négy területet szeretnénk volna megvizsgálni, ezek közül azonban idő hiányában nem kerülhetett sor az iskola udvarán található és már több évtizeddel ezelőtt feltárt épületszárnyban hitelesítő árkok megnyitására. Sor került viszont a volt magtárépülettől É-ra egy 30×10 m-es felület, a volt szülőotthon udvarán pedig egy 20×10 m-es felület, továbbá a volt magtártól DK-re egy 1,5×15 m-es K-Ny-i kutatóárok, míg a volt szülőotthon É-i szárnyában az épületen belül egy a helyiségek alakjához és osztásához igazodó (tehát több felületből álló) szelvény megnyitására. Ezek segítségével több dolgot sikerült tisztázni.

A volt magtár előtti felületben a korábbi évek kutatóárait negatívban kibontva felszedtük azt az építési omladékot, melyben a már ismert figurális díszű, udvari művészeti szintű, zöldmázás kályhacsempék töredékei voltak, majd alatta kibontottuk a paliszád egyetlen sort alkotó cölöplyukait. A volt szülőotthon udvarán és épületében nyitott felületekben egy téglapadlós helyiség, két téglafal, égésrétegek és rengeteg újkori beásás került felszínre. A Ny-i téglafal a szülőotthon D-i szárnyának É-i fala alatt Ny-nak fordul, a K-i (udvar felőli lezáró) fal viszont É-on K-nek, a magtárépület irányába fordul el (ezt a részt már ismertük Simon Zoltán 1999-es kutatásából). A várakozásokkal ellentétben a vele csak megközelítőleg párhuzamos másik fal nem fordult K-nek, hanem a téglapadlós burkolat végig továbbfut É-felé. Az egyes padlótéglák lerakásakor itt az É-i végén többféle íves rakás kombinálásával valamilyen apszisos felület lezárását oldhatták meg. Figyelemre méltó továbbá, hogy a Ny-i téglafal mindkét oldalán jelentkező padlótéglák a fal két oldalán tökéletesen azonos vonalba vannak rakva, ami esetleg arra utalhat, hogy a mélyebbre alapozott téglafalat a padlóba utólag vágták bele. Amennyiben a volt szülőotthon épülete elbontásra kerül, a jelenségek jobban tisztázhatók. A rezidencia korábban feltételezett 4., K-i épületszárnyának megtalálására húzott kutatóárok negatívnak bizonyult, bár 2 m-nél nem tudtunk mélyebbre jutni, mert a kutatóárok alul tisztán homokos falai rendszeresen beszakadtak. Az eddig feltételezett épületalaprajzot az idei év eredmé-

nyeiben módosítani kell, egy tudományosan megalapozott helyreállítás kidolgozásához azonban még további kutatásokra van szükség.

VIRÁGOS GÁBOR

208. Nyíregyháza, Ipari park

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ø

Az Ipari park területén a korábbi években Árpád-kori település nyomait tártuk fel. A jelenleg a beruházással érintett területen, aminek nagyobb része korábban ipari területként funkcionált, nagy felületen már kitermelt és feltöltött részt találtunk. Ennek kihagyásával a munkagép homloklapát szélességében humuszoltuk le a területet sávonként 2–3 m kihagyással. A továbbiakban kézi nyeséssel dolgoztunk, de régészetileg értékelhető nyomokat nem találtunk.

KURUCZ KATALIN

209. Nyíregyháza, Matróz utca

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ø

Egy távközlési bázisállomás építési területét vizsgáltuk meg 2002. május 13-án, mert a közelből (a Gyík–Matróz–Lovag utcák kereszteződésénél) egy bejelentés szerint régészeti leletek (valószínűleg avar kori vagy honfoglaló lovassír) kerültek elő (JAM At. 99. 1.).

A vizsgált rész egy nem túl magas, É–D-i irányú földhát aljában van, a mély részen. Itt már gyakran vizes kaszáló kezdődik, amelyiknek a végében árok is fut. A kijelölt területen néhány középkorinak tűnő cserepet találtam. A 4,2×4,2 m-es kiásott területen a humusz vastagsága 40 cm körül van, alatta sárga agyag jelentkezett, régészeti jelenség nélkül.

ALMÁSSY KATALIN

210. Nyírkarász, gyulaházi határ

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Sza

2002. április 10-én helyszíni szemlét tartottunk, hogy néhány Jóna András által regisztrált lelőhelyet lokalizáljunk. A gyulaházi határrészben még 3 halom állt és a helyet is Hármashalomnak nevezték. A kurgánok közül kettő jól látszik, a harmadiknak azonban a néhány héttel ezelőtti ásatáson már csak a feltöltését sikerült időközönként – megfelelő fény- és nedvességviszonyok mellett – észrevennünk. A dűlőút másik oldalán emelkedik egy negyedik halom.

Munkatársak: Szőlősi Katalin könyvtáros, Mester Andrea gyűjteménykezelő.

ISTVÁNOVITS ESZTER

211. Nyírlugos, Szabadságtelep

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

A Folyási-dűlőben lévő alacsonyabb hátaik során húzódik végig a lelőhely. Elég nagy területen lehet a felszí-

nen cserepeket találni. Nagy mennyiségű, a halomsíros kultúrához tartozó kerámiáról és kevés állatcsontról van szó. Sok összeálló darab is van, de sok töredék is.

1. objektum: A bejelentő korábban innen mintegy két ládányi cserepet szedett ki, és most is látható volt, hogy a gödör falából mindenfelé kiállnak a cserepek. A cseréphalom legmagasabb pontja a felszíntől mérve 25 cm mélyen volt. Innen 80–90 cm szélességben szabálytalan formában és kb. 25 cm vastagon heverték egymáson különböző edények töredékei. A kisebbek közül néhány (főleg bögrék) majdnem ép volt.

Az edénykupac alatt, annak vonalától eltérő formában rajzolódott ki foltok 60–70 cm-es mélységben. Egy gödör határozottan a szelvény ÉNy-i sarka alá fut, egy másik félköríves foltja pedig a Ny-i szelvényfal alá megy. Ezeket már – idő hiányában – nem bontottuk ki, célom a cölöp helyének tisztázása és kitakarítása volt. Itt a cserepkupac felszedése után a két foltól indulva (=gödör széle?) a szelvényfal felé lejtett az objektum, közepe táján pedig cölöplyukszerűen lemélyedt. A foltok, illetve a cölöplyuk széléig az altalaj vörös homok volt, a cölöplyuk alját viszont világossárga, löszös, kicsit agyagos talaj jelezte. Betöltése nem vált el a gödör alsó részétől: vörössárga, kevert. Benne a cölöplyuknál már nagyobb löszbabák, márgás csomók is voltak. Cserép nem nagyon jött belőle. A gödör felső része nem teljesen egyértelmű. A felső 20 cm vastag szántás után ugyanis egy fekete foltos, kevert barna feltöltés jön – ebben fekszenek a cserepek –, de ennek nincs széle, mintha valami járósínt lenne. Ugyanezt erősíti meg, hogy a 2. objektumnál is talákoztunk ezzel a réteggel. Azt sem lehetett ebben a keskeny árokban eldönteni, hogy a két folt és a kiásott 1. objektum együtt alkot-e egy nagyobb, szabálytalan együttest vagy különálló gödrök. Az 1. obj. mélysége a felszíntől mérve: 110 cm. Ebből a cölöplyuké 20–50 cm.

2. objektum: 60–70 cm-es mélységig folt nem jelentkezett, de néha már egészen sterilnek tűnt a talaj. Itt nem volt annyira vörös, mint a másik objektumnál. A cserepek szórványosan, de folyamatosan jöttek mind a humusból, mind a járósíntnek keresztelt rétegből, mind az alatta húzódó alig kevert, sárgás rétegből. A fenti mélységben a szelvény keleti fala mentén, enyhén agyagos, löszös folt, illetve réteg jelentkezett, amelyik tapasztott falra, illetve padlóra emlékeztetett. A kibontása utáni forma is megerősítette azt a feltételezést, hogy valamilyen építmény része lehetett itt. K felé teljesen szabályos egyenes vonalban záródik; É-i irányban valamivel szabálytalanabb. Oldalai enyhén íveltek. Az objektum legalján 2–5 cm vastag szürke agyagos réteg húzódik. Teljes mélysége a felszíntől mérve 120 cm.

ALMÁSSY KATALIN

212. Nyírtass, Macskálló

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) V

2001. március 9-én Istvánovits Eszter végzett helyszíni szemlét Nyírtasson, ahonnan Jakab Attila régész egye-